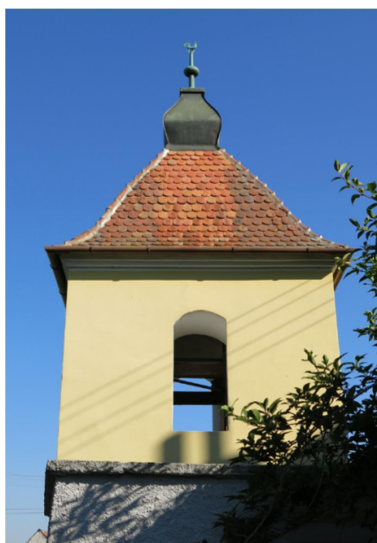

Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Javorníku nad Veličkou

Až budete projíždět Javorníkem na Horňácku, nesmíte přehlédnout nejstarší stavbu v obci: Starobyloou zvonici (r. 1733) u hlavní silnice, kousek od autobusové zastávky. Asi 200 metrů dál směrem do Filipovského údolí se mezi domy a stromy trochu skrývá budova bývalé školy z r. 1870. A po dalších 200 metrech dojdete ke kostelu z r. 1783, který patří Farnímu sboru Českobratrské církve evangelické v Javorníku.

HISTORIE - Počátky evangelické církve v Javorníku sahají až do 15. století. S určitostí víme pouze to, že v Javorníku i v sousední Velké nad Veličkou byly sbory českých bratří, tzv. *Jednoty bratrské*. Tehdejší modlitebna stála v místě dnešní autobusové zastávky. Po bitvě na Bílé hoře (1620) dochází k nucenému převádění Českých zemí, do té doby převážně protestantských, na víru katolickou. Na Horňácku násilné rekatolizaci nejvíce odolával Javorník s nedalekou Hrubou Vrbkou. Jistě k tomu přispěla blízkost uherské hranice a možnost tajně docházet na bohoslužby do Uher (dnešního západního Slovenska) do tzv. artikulárních kostelů, odkud si javorníční

přinášeli i nápěvy evangelických písní.

V Javorníku konali tajná shromáždění v horách, sušárnách, ve sklepech, také v Minaříkově mlýně za dnešním kostelem. Někdy sem i tajně přicházeli kazatelé z Uher.

Po vydání Tolerančního patentu v roce 1781 už evangelíci mohli svou víru svobodně vyznávat a scházet se k bohoslužbám, nejdříve ve stodolách a domech, od roku 1783 už v nově postaveném kostele. Na varhany si však museli počkat ještě dalších téměř 100 let. A tak se místo not spoléhali na vlastní paměť. A hlavně na úžasnou hudební paměť několika předzpěváků, kteří zpěv v kostele vedli.

Toleranční patent povoloval jenom dva hlavní směry protestantských hnutí: církve reformovanou (helvétskou) a luterskou. Javorníčníci se přihlásili k reformované, evangelíci v nedaleké Hrubé Vrbce zvolili luterskou. V prosinci 1918 vznikla Českobratrská církev evangelická, která oba směry spojuje.

KOSTEL byl postaven podle pravidel stanovených v tolerančním patentu: *„Nařizujeme výslovně, aby... taková modlitebna neměla žádného zvonění, žádných zvonů, věží, ani veřejného vchodu z ulice, jenž by chrám představoval.“* Dodnes stojí téměř v původní vnější podobě (proto bývá označován jako toleranční kostel), jen původní malá okna byla po požáru r. 1851 zvětšena a r. 1909 je nahradila barevná skla, tzv. vitráže, ve stylu javornické výšivky. Rovněž tvar stropu byl pozměněn, byl přidán dnešní hlavní vchod a pavlače.

Původní interiér odpovídal strohé reformované (helvétské) tradici: Holé bílé zdi bez jakékoliv výzdoby, uprostřed kostela stůl Páně s bílým ubrusem a na něm Bible. A nad stolem Páně kazatelna. Nic víc. Zvláštností javornického kostela je také umístění stolu Páně a kazatelny – uprostřed kostela.

VARHANY byly v kostele instalovány v závěru roku 1881. Na objednávku sboru je vyrobil slovenský varhanář Martin Šaško z Brezové pod Bradlom (vyrobil také varhany v Hrubé Vrbce, na slovenské Myjavě, Vrbovcích). Tehdejší javornický farář Karel Molnár měl za manželku jeho dceru. Od jejich vzniku prošly několikrát rekonstrukcí a opravami, zejména ošetřením proti červotočům. V roce 1949 k nim byl pořízen elektrický ventilátor. Do té doby jejich pohon zajišťoval pomocník šlapáním měchů.

Ke sboru patří také budova fary (1949), sborový dům (1909) a zvonice (1733) v místě starého hřbitova, který zde byl do 70. let 20. století a dnes je zde parčík a některé dochované náhrobní kameny. Zvon byl ulit původně 1694 ve Vídni, později však pukl, a tak byl přelit r. 1879 v rakouském Wiener Neustadt u Vídne.

KANCIONÁL - Prakticky v každé nábožensky aktivní rodině v Javorníku najdeme vedle biblí v nových i starých vydáních také různé zpěvníky. Kromě těch nejnovějších (z let 1979 a 2021) je to především tzv. *Elsnerův kancionál (přes 900 stran)*, v mnoha různých vydáních. Některá jsou tištěna starým písmem, lidově nazývaným švabach. Novější vydání jsou v latině. Roku 1753 jej vydal Jan Theofil Elsner, kazatel a biskup reformovaných Čechů v Berlíně, bývalých členů Jednoty bratrské. Svůj kancionál zpracoval na základě Amsterodamského kancionálu sestaveného J. A. Komenským. Kancionál obsahuje texty mnoha stovek písní bez not. Jejich melodie si věřící přinášeli z tajných cest za bohoslužbami do Uher, a protože se chodilo jen v malých skupinkách, v některých případech se dochovaly nápěvy v různých rodinách trochu odlišné.

STARÉ KNIHY - V Javorníku byla odedávna velká úcta ke knihám. Mnoho starých tisku se uchovalo do dnešní doby. Vedle nejrůznějších vydání Bible v kralickém překladu to byly především sbírky kázání, (*Postila, Kazatel domovní...*) a zpěvníky, tedy kancionály.

Nejstarší dochované knihy v Javorníku jsou ze 16. století: Postilla česká Jana Špangenbergského 1546, unikátem a nejstarším dochovaným zpěvníkem je bratrský žaltář ze 16. století, zvaný Streycův. Nejstarší dochovaná Bible je latinská *Biblia sacra latina* vytištěná v Hanoveru 1623, v roce 1953 odborně restaurovaná. Vzácná postila z r. 1602 ještě nese stopy poškození z doby, kdy byla před úřady ukrytá v peci na chléb. Dvojdílný zpěvník *Písně duchovní* pochází z různých vydání 1615, 1618 aj. Mnohé staré knihy a zpěvníky odborně opravil knihař Bohumil Siegel za Zlína, který žil v Javorníku od r. 1953. Za zmínku také stojí dochované ručně psané záznamy dávných událostí, označované jako *Rumíškovská kronika*.

SOUČASNOST – Dnešní evangelický sbor má podle záznamů téměř 500 členů, průměrná účast na pravidelných bohoslužbách v neděli v 10 hodin se pohybuje kolem 100 -120 věřících, a při vánočních a velikonočních svátcích bývá kostel zaplněn zcela, tj. kolem 400 návštěvníků. Kromě toho se pravidelně scházejí různé skupiny věřících: Nedělní škola s nejmenšími, mládež, pěvecký sbor, biblické hodiny.

V čele sboru stojí farář volený na určité období a tzv. staršovstvo, tedy rada starších (presbyterů), kterou sbor volí vždy na období 6 let. Statutárními zástupci jsou farář a kurátor (volený z členů staršovstva).

Současný farář Petr Kulík je 16. farářem v řadě kazatelů od počátků sboru. Někteří faráři zde působili velmi krátce, např. Eugen Zelený jen 3 měsíce, než ho v roce 1941 zatkl gestapo. Nejdéle zde působil farář Václav Procházka, a to 47 let (1944-1991).

Mnoho dalších informací najdete na webových stránkách sboru: <https://cce-javornik.estranky.cz/>